

5. Hew D. Singapore as a regional financial center / D. Hew // Capital markets in Asia: Changing roles for economic development. – Tokyo Club Foundation For Global Studies, 2005. – 26 p.
 6. Johnson Harry G. Panama as a regional financial center: A preliminary analysis of development contribution / Harry G. Johnson // Economic Development and Cultural Change. – 1976. – January 24(2). – P. 261-286. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.jstor.org/discover/10.2307/1153114?sid=21105952345891&uid=2&uid=4>
 7. Park Y.S. International Banking and Financial Centers / Yoon S. Park, Musa Essayyad. – Norwell: Kluwer Academic Publishers, 1989. – 157 p.
 8. The Global Financial Centres Index. – City of London: Z/Yen Group. – [Electronic source]. – Access mode: <http://www.zyen.com/research/gfci.html>.
 9. Thrift N. The Geography of International Economic Disorder / N. Thrift // A World in Crisis? Geographical Perspectives. – Oxford: Blackwell, 1989. – P. 12-67.
- Стаття надійшла до редакції 30.04.2015 р.

Т.В. Марена

РЕГІОНАЛЬНІ ФІНАНСОВІ ЦЕНТРИ ТА ЇХ РОЛЬ У СВІТОВОМУ ГОСПОДАРСТВІ

У статті досліджено наукові підходи до трактування сутності регіональних фінансових центрів та визначення місця, яке вони займають у загальній системі фінансових центрів світу. На основі порівняння існуючих підходів конкретизовано відмінності між регіональним та міжнародним фінансовими центрами. Обґрунтовано ключові характеристики, що притаманні регіональним фінансовим центрам та відрізняють їх від інших типів фінансових центрів. Розглянуто специфічні риси фінансових ринків, що функціонують у регіональних центрах. Оцінено конкурентні позиції окремих регіональних центрів у рейтингу фінансових центрів світу. Визначено характеристики, що підлягають подальшому розвитку та удосконаленню з метою отримання регіональним фінансовим центром статусу міжнародного.

Ключові слова: фінансові центри (глобальні, міжнародні, регіональні), фінансовий ринок, інфраструктура фінансового ринку, міжнародні фінансові установи.

УДК 339.92.(477)

О.В. Захарова

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МІЖРЕГІОНАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ РЕГІОНАЛІЗАЦІЇ

Стаття присвячена дослідженню практичних аспектів реалізації різних векторів міжрегіонального співробітництва України. Проведений комплексний аналіз динаміки, структури та інтенсивності зовнішньоторговельного співробітництва України з країнами СНД, ЄС та АТЕС. З використанням різних інструментів моделювання побудовано прогностичні оцінки обсягів експортно-імпоротної діяльності України на найближчу перспективу.

Ключові слова: інтеграція, регіоналізація, міжрегіональне співробітництво, регіональне об'єднання, зовнішньоторговельна співпраця.

Постановка проблеми. Всебічна інтеграція у світові структури і міжнародні організації є стратегічною метою зовнішньої політики України. Високий економічний, науково-технічний, мінерально-сировинний і трудовий потенціал, надзвичайно вигідне

економіко-географічне та геополітичне положення в центрі Європи створюють об'єктивні умови для забезпечення взаємовигідного міжнародного поділу праці, спеціалізації, кооперування та інтеграції до світового економічного простору. Україна, як і інші нові держави Східної Європи, в умовах зростаючої конкуренції, нестабільної динаміки зовнішніх ринків прагне диверсифікувати систему власних зовнішньоекономічних зв'язків. В контексті інтеграційних орієнтирів України активна політика проводиться в напрямку євроінтеграції, що в майбутньому має підвищити міжнародний авторитет країни, забезпечити політичну, соціальну й макроекономічну стабільність. Однак, країни СНД займаються вагому складову в структурі зовнішньоторговельної діяльності з одного боку, а країни Азійсько-Тихоокеанське економічного співробітництва (АТЕС), що мають величезний економічний, інвестиційний і технологічний потенціал, можуть розглядатися як потенційні торговельні партнери. У контексті модифікації стратегічних пріоритетів зовнішньоекономічної політики України в бік багатовекторності, закономірно постає питання посилення трансрегіонального співробітництва на євразійському континенті.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Особливості розвитку процесів глобалізації та регіоналізації є об'єктом дослідження багатьох зарубіжних та українських вчених, зокрема Б.Баласса, У.Бек, М.Вебера, М.Кастельса, А.Купера, Т.Левітта, А.Маршала, Дж.Сороса, Б.Хеттне, О.Білорус, О.Булатової, В.Геєця, В.Іноземцева, А.Мазаракі, Ю.Макогона, Н.Мікули, Ю.Пахомова, А.Поручніка, Т.Орехової, І.Школи, В.Чужикова та інших. Глобальні динамічні зміни, що відбуваються в умовах активізації процесів глобальної регіоналізації, актуалізують дослідження процесів міжрегіонального співробітництва країн, зокрема України, та пошуку напрямків підвищення його ефективності.

Викладення основного матеріалу. Динаміка абсолютних показників зовнішньої торгівлі України представлена на рис. 1 та свідчить, що за період 2004-2013 рр. загальний товарооборот зовнішньої торгівлі України збільшився у 2,35 рази (з 69029,4 до 162752,8 млн. дол.), при цьому експорт товарів та послуг зріс у 2,05 рази (з 37974,0 до 78157,0 млн. дол.), імпорт товарів та послуг - у 2,72 рази (з 31055,4 до 84595,8 млн. дол.), отже зростання імпорту на 22% випереджувало зростання експорту.

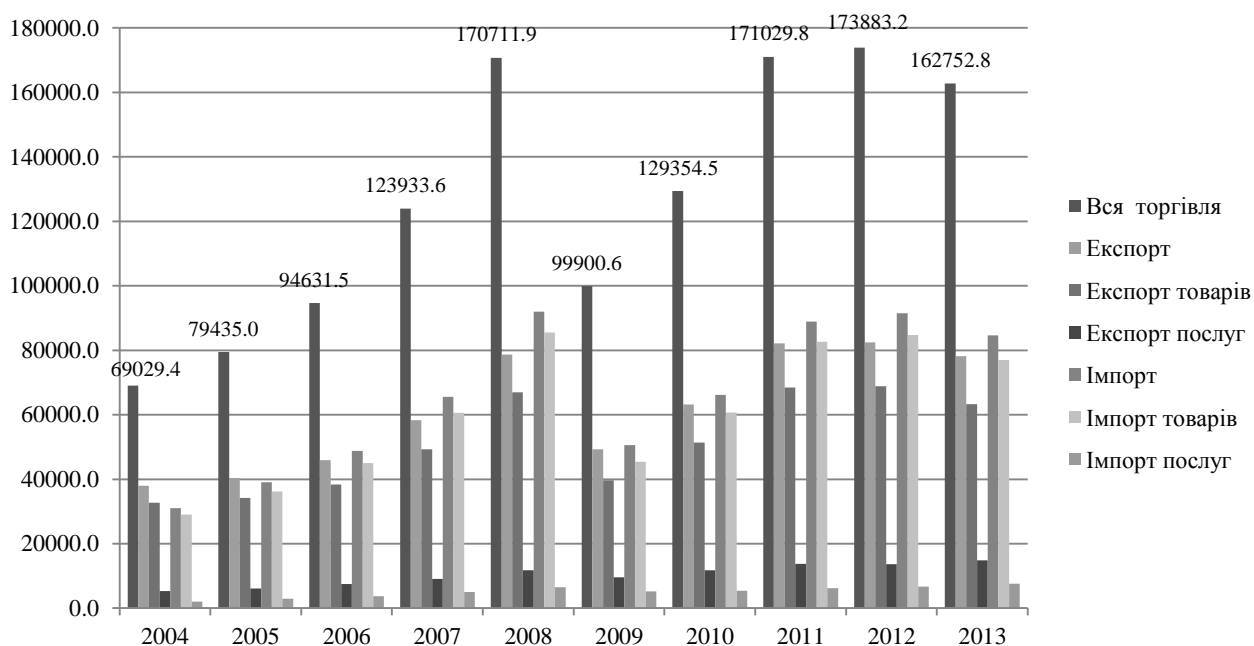

Рис. 1. Динаміка зовнішньої торгівлі України у 2004-2013 рр., млн. дол. США

Аналізуючи торгівлю України з основними торговельними партнерами (інтеграційними об'єднаннями), можна зробити висновок, що торгівля з країнами СНД та ЄС займає більшу частину зовнішньої торгівлі України. Так у 2004 році країни СНД займали 38,4% торгівлі (26495 млн. дол.), країни ЄС – 33,4% (23085,4 млн. дол.). У 2013 р. порівняно з 2004 р. обсяги торговельного обороту з країнами СНД зросли в 2,17 рази до 57560 млн. дол. (частка складала 35,4%), з країнами ЄС – в 2,27 рази до 52354,8 млн. дол. (частка складала 32,2%). Отже, якщо порівняти між собою обсяги зовнішньої торгівлі України з СНД та ЄС, то видно, що впродовж 10 років торгівля з країнами СНД в середньому на 10% перевищувала обсяги торгівлі з країнами ЄС.

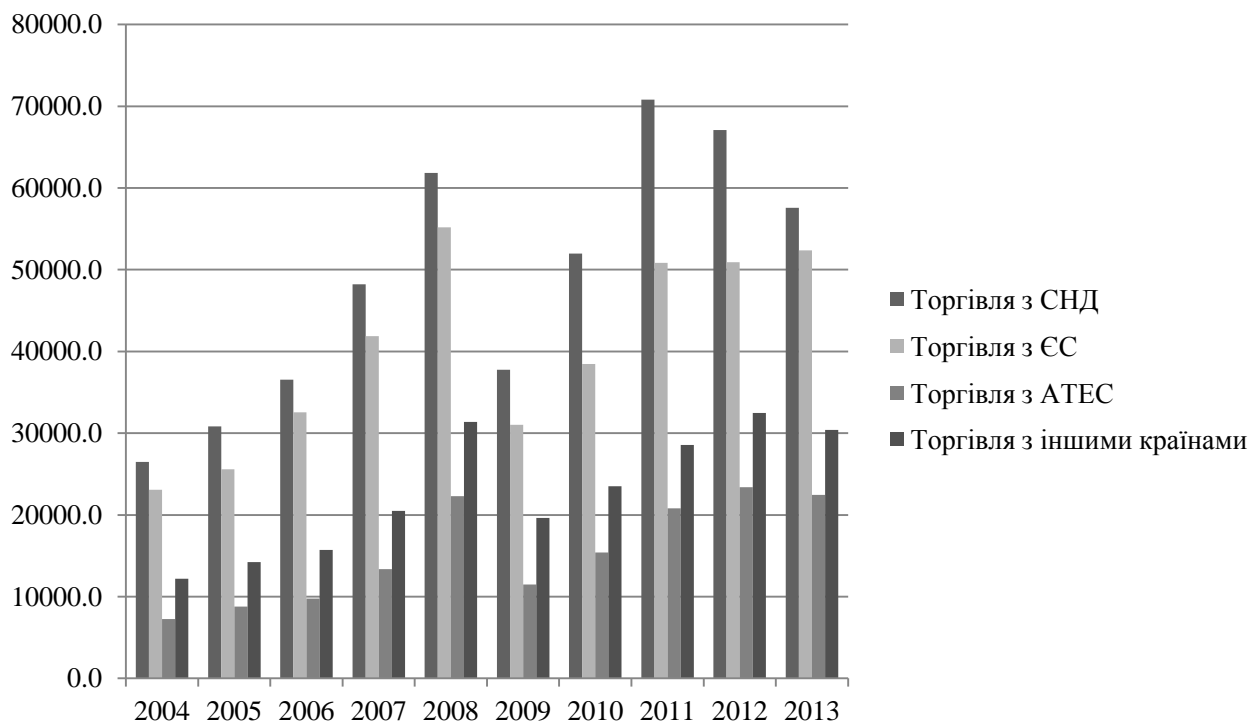

Рис. 2. Регіональна структура зовнішньоторговельного обороту України, млн. дол. США

Обсяги торгівлі з країнами АТЕС в 2013 році склали 22454,5 млн. дол., що в 3,1 рази більше ніж у 2004 р. (7251,9 млн. дол.), при цьому частка країн АТЕС в зовнішній торгівлі України зросла з 10,5% у 2004 р. до 13,8% у 2013 р. В порівнянні з країнами СНД та ЄС зовнішньоторговельний оборот з країнами АТЕС в 2,56 разів менший за оборот з країнами СНД та 2,33 рази з країнами ЄС. Торговля з іншими країнами у 2004 р. склали 12197,1 млн. дол. (17,7%) та виросла до 30383,5 млн. дол. (18,7%) у 2013 р.

Аналіз динаміки та співвідношення обсягів торгівлі України з головними партнерами – країнами СНД, ЄС, АТЕС (рис. 3) дозволяє зробити висновок, що за останні 10 років іде переорієнтація зовнішньої торгівлі України. Імпорт з країн СНД знизився з 50% до 35% від всього імпорту країни, експорт навпаки збільшився з 29% до 36% від загального експорту країни. Щодо торгівлі з країнами ЄС, то імпорт зріс з 34 до 37%, проте експорт значно скоротився з 33% до 27%. Експорт України до країн АТЕС коливався близько 10% від загального експорту протягом 10 років та значних змін не мав. В той час як імпорт значно виріс, з 9% до 18%. В інші країни світу Україна стабільно експортує близько 28% товарів, імпорт зріс з 8% до 10%.

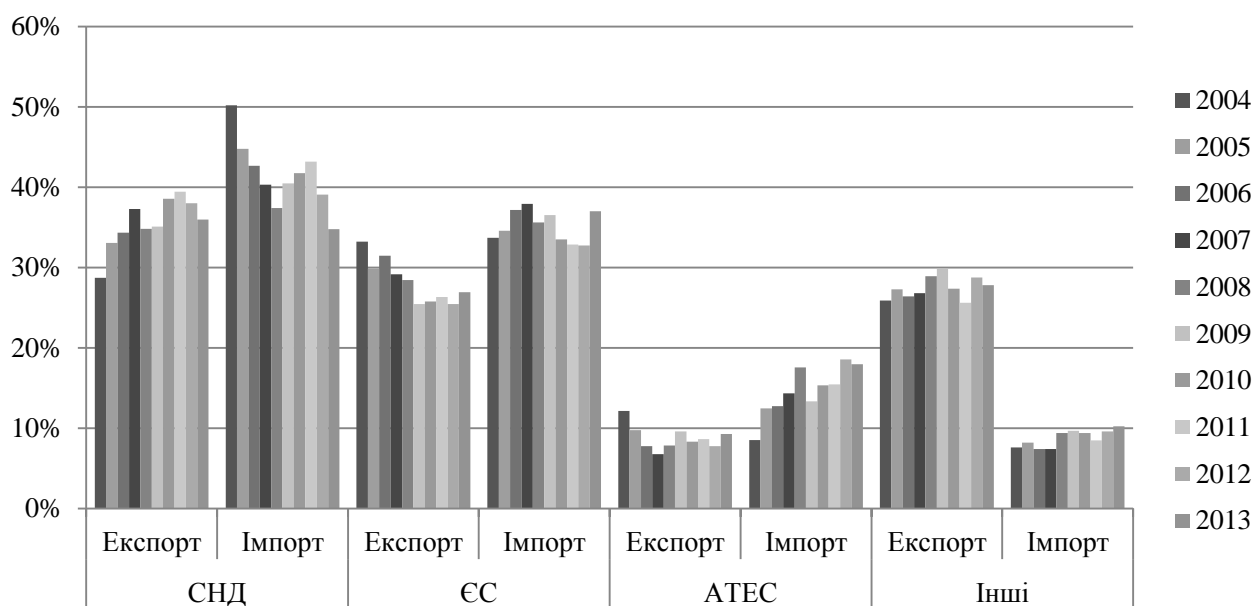

Рис. 3. Динаміка регіональної структури експорту та імпорту України, %

Щодо оцінки ефективності міжрегіонального співробітництва, то одним з показників оцінки є коефіцієнт покриття експортом імпорту, розрахунок яких за основними інтеграційними об'єднаннями наведений в таблиці 1. Торговельне співробітництво є ефективним за умови що коефіцієнт перевищує одиницю, що свідчить про переважання доходів від експорту над витратами на імпорт товарів та послуг.

У 2004 р. весь експорт України був більшим за імпорт у 1,22 рази, тоді як у 2013 р. співвідношення знизилось до 0,92 рази. Отже, починаючи з 2006 р. Україна має від'ємне сальдо торгівлі. В розрізі інтеграційних угруповань коефіцієнт покриття найменше значення має за країнами АТЕС (0,48 у 2013 р.) та країнами ЄС (0,67).

Щодо торгівлі товарами, то саме в цьому аспекті витрати на імпорт значно перевищують валютні надходження від експорту, а саме у 2013 р. на 18% в торгівлі в цілому (0,82), на 21% в торгівлі з країнами СНД (0,79), на 38% - з країнами ЄС (0,62), на 58% з країнами АТЕС (0,42), навпаки з іншими країнами Україна має перевищення експорту у 2,49 разів.

В торгівлі послугами ситуація зворотна, а саме експорт послуг перевищує обсяги імпорту, завдяки торгівлі послугами до 2006 р. Україна зберігала додатне сальдо, яке змінилося від'ємним внаслідок прискореного зростання товарного імпорту. Так, у 2013 р. витрати на імпорт послуг покривалися надходженнями від експорту на 95%, що є меншим порівняно з 2004 р. (на 158%). В торгівлі послугами з країнами СНД співвідношення складало 6,26 у 2004 р. та 4,06 у 2013 р., з країнами ЄС – 1,74 у 2004 р. та 1,01 у 2013 р., з країнами АТЕС 0,91 у 2004 р. та 1,91 у 2013 р., з іншими країнами – 1,64 у 2004 р. та 2,63 у 2013 р.. Отже, спостерігається тенденція до скорочення співвідношення в торгівлі з країнами СНД та ЄС та зростання – з країнами АТЕС та іншими країнами світу. Такі зміни в співвідношеннях є наслідком географічної диверсифікації та інтенсифікації торгівлі України.

Таблиця 1

Коефіцієнти покриття експортом імпорту у 2004-2013 рр.

Роки		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
В цілому	Товари та послуги	1,22	1,03	0,94	0,89	0,86	0,97	0,95	0,93	0,90	0,92
	Товари	1,13	0,95	0,85	0,81	0,78	0,87	0,85	0,83	0,81	0,82
	Послуги	2,58	2,09	2,02	1,81	1,82	1,86	2,16	2,21	2,02	1,95

СНД	Товари та послуги	0,70	0,76	0,76	0,82	0,80	0,84	0,88	0,84	0,88	0,96
	Товари	0,55	0,62	0,61	0,71	0,69	0,68	0,70	0,70	0,73	0,79
	Послуги	6,26	5,53	4,94	4,58	4,01	4,86	5,97	5,32	4,82	4,06
ЄС	Товари та послуги	1,21	0,89	0,80	0,68	0,68	0,68	0,73	0,74	0,70	0,67
	Товари	1,16	0,84	0,74	0,63	0,63	0,62	0,68	0,70	0,65	0,62
	Послуги	1,74	1,36	1,26	1,15	1,07	0,99	1,05	1,06	1,04	1,01
АТЕС	Товари та послуги	1,74	0,81	0,57	0,42	0,38	0,70	0,52	0,52	0,38	0,48
	Товари	1,72	0,80	0,53	0,37	0,34	0,62	0,45	0,45	0,32	0,42
	Послуги	0,91	0,91	1,18	1,24	1,56	1,89	1,83	2,13	2,29	1,91
Інші країни	Товари та послуги	4,17	3,45	3,35	3,21	2,63	3,01	2,78	2,79	2,70	2,51
	Товари	5,38	3,93	3,87	3,64	2,65	3,21	2,91	2,85	2,82	2,49
	Послуги	1,64	1,67	1,62	1,66	2,52	2,13	2,08	2,48	2,02	2,63

Динаміка зовнішньоторговельної квоти як показника інтенсивності та відкритості торгівлі України в розрізі взаємодії з інтеграційними об'єднаннями представлена в таблиці 2.

Таблиця 2

Динаміка зовнішньоторговельної квоти України за 2004-2013 рр., %

Роки	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
В цілому	53	46	44	43	43	43	47	52	49	46
Країни СНД	20	18	17	17	17	16	19	22	19	16
Країни ЄС	18	15	15	15	15	13	14	16	14	15
Країни АТЕС	6	5	5	5	6	5	6	6	7	6
Інші країни	9	8	7	7	9	8	9	9	9	9

Як свідчать розраховані дані, економіка України є відкритою щодо інтеграційної взаємодії (показник відкритості у 2013 р. склав 46%, що на 7% менше ніж у 2004 р.). Щодо основних партнерів, то очевидним є переважання орієнтації на країни СНД, однак як за країнами СНД, так і країнами ЄС спостерігається тенденція до зменшення показника відкритості на 4% у 2013р. порівняно з 2004 р. за країнами СНД та на 3% за країнами ЄС. Зовнішньоторговельні квоти з АТЕС та іншими країнами світу значних змін не зазнали, так квота АТЕС – 6%, інших країн – 9%.

В табл. 3 наведена динаміка індексів інтенсивності торгівлі, що характеризують рівень орієнтації країни за торгівлю з певною країною (групою країн) в порівнянні з рештою країн світу. Отже, найбільш інтенсивна торгівля йде між Україною та СНД, оскільки відповідні індекси набагато вище 1. Однак, можна констатувати тенденцію до зменшення рівня інтенсивності. Так, індекс інтенсивності торгівлі з країнами СНД зменшився на 24% з 14,59 у 2004 р. до 11,07 у 2013 р. Також відносно інтенсивною є торгівля України з іншими країнами світу (індекс у 2004 р. дорівнював 2,05, у 2013 р. – 1,49). Торгівля з такими інтеграційними об'єднаннями, як ЄС та АТЕС, відіграє менш важливу роль, оскільки відповідні індекси нижче 1. Найменш інтенсивною є торгівля України з країнами АТЕС, де індекси коливаються в межах 0,16-0,27 та також характеризуються тенденцією до зменшення. Щодо країн ЄС, то рівень інтенсивності торгівлі у 2009-2013 рр. характеризується тенденцією до зростання і збільшився на 32%.

Таблиця 3

Індекси інтенсивності торгівлі України

Роки	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Торгівля з СНД	14,59	15,60	14,80	13,85	11,37	12,48	13,88	13,08	11,85	11,07
Торгівля з ЄС	0,84	0,77	0,82	0,76	0,76	0,65	0,75	0,78	0,81	0,86

Торгівля з АТЕС	0,27	0,21	0,17	0,16	0,18	0,21	0,18	0,19	0,17	0,20
Торгівля з іншими країнами	2,05	2,01	1,84	1,71	1,79	2,42	1,55	1,43	1,57	1,49
Експорт до СНД	14,43	15,38	14,49	13,47	11,12	12,94	13,49	12,70	11,50	10,70
Експорт до ЄС	0,83	0,76	0,80	0,74	0,74	0,67	0,73	0,76	0,78	0,83
Експорт до АТЕС	0,26	0,21	0,17	0,15	0,18	0,22	0,18	0,18	0,16	0,19
Експорт до інших країн	2,17	2,16	2,05	1,96	1,96	1,88	1,75	1,62	1,78	1,71
Імпорт з СНД	18,86	14,93	13,09	11,83	9,37	11,39	11,70	10,88	9,65	8,94
Імпорт з ЄС	0,81	0,88	0,96	0,97	0,94	0,90	0,95	0,95	0,99	1,10
Імпорт з АТЕС	0,20	0,28	0,29	0,33	0,41	0,29	0,33	0,34	0,40	0,39
Імпорт з інших країн	0,60	0,59	0,53	0,52	0,61	1,01	0,61	0,52	0,58	0,63

Якщо розглядати торгівлю України в рамках торгівлі товарів та послуг, то очевидно, що торгівля товарами як експорт, так й імпорт перевищує торгівлю послугами в декілька разів. Так, частка послуг в експорті України складала 14% у 2004р., але за 10 років збільшилась до 19% у 2013 р. Відповідно імпорт послуг за період з 2004 по 2013 рік коливалась на рівні 8% від загального імпорту. Співвідношення у торгівлі між товарами та послугами в середньому зберігається між Україною та всіма трьома регіональних партнерами України (СНД, ЄС, АТЕС), і з іншими країнами світу також. Загальний обсяг експортованих послуг перевищує імпорт послуг.

Аналізуючи торгівлю послугами, можна зробити висновок, що головним чином Україна експортує транспортні послуги (57%), послуги з переробки матеріальних ресурсів (12%), ділові послуги (11%) та послуги в сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги (10%). Всі інші послуги в сукупності складають 10%. Імпорт представлений транспортними послугами (23%), діловими послугами (19%), фінансовими послугами (14%). Також істотну частину займають послуги приватним особам, культурні та рекреаційні послуги (11%). Однакові частини в імпорті займають подорожі та послуги в сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги (по 9%). На державні і урядові послуги припадає 8%. Очевидна монополярність експорту та переважання транспортних послуг над усіма іншими, з іншого боку імпорт послуг рівномірно поділений між різними видами послуг (рис. 4).

Рис. 4. Структура зовнішньої торгівлі послугами України за 2013 рік, %

В товарній структурі торгівлі України (рис. 5) 28% припадає на недорогоцінні метали та вироби з них, 14% - продукти рослинного походження, 12% - мінеральні продукти та 11% - механічне обладнання, машини, механізми, електрообладнання та їх частини, пристрої для записування або відтворення зображення і звуку. 7% експорту – це продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості, 6 % - готові продукти харчування, по 5% - жири та олії тваринного або рослинного походження та транспортні засоби та обладнання для доріг. На експорт решти припадає 22%.

Імпорт представлений в першу чергу мінеральними продуктами – 29%, механічним обладнанням, машинами, механізмами, електрообладнанням та їх частинами, пристроями для записування або відтворення зображення і звуку – 16%, продукцією хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості – 11%. 8% імпорту займають транспортні засоби та обладнання для доріг, 7% - недорогоцінні метали та вироби з них, 6% імпорту припадає на полімерні матеріали, пластмаси та каучук.

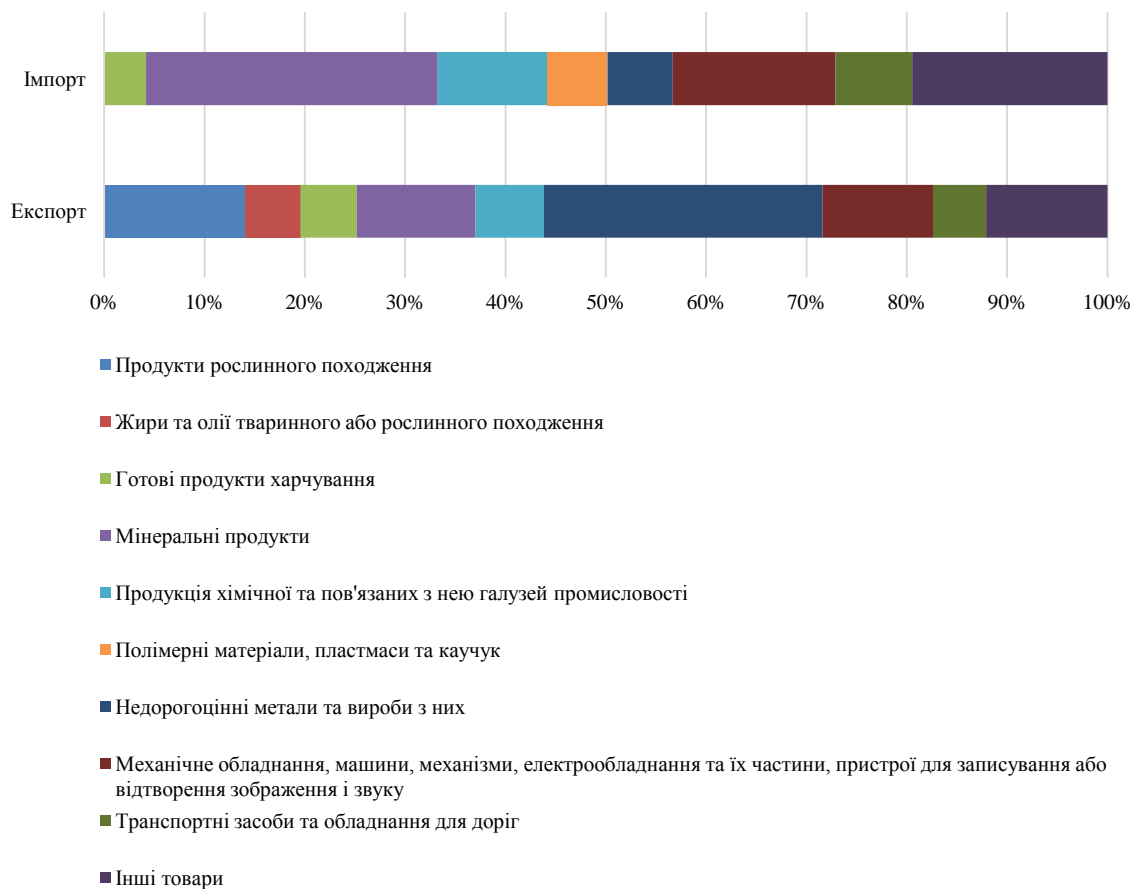

Рис 5. Структура зовнішньої торгівлі товарами України за 2013 рік, %

Таким чином, переважно експортуються товари таких галузей промисловості, як добувна, металургійна, хімічна, машинобудівна, а також продукти сільського господарства та харчової промисловості, імпортуються - продукція машинобудівної, добувної та хімічної галузей.

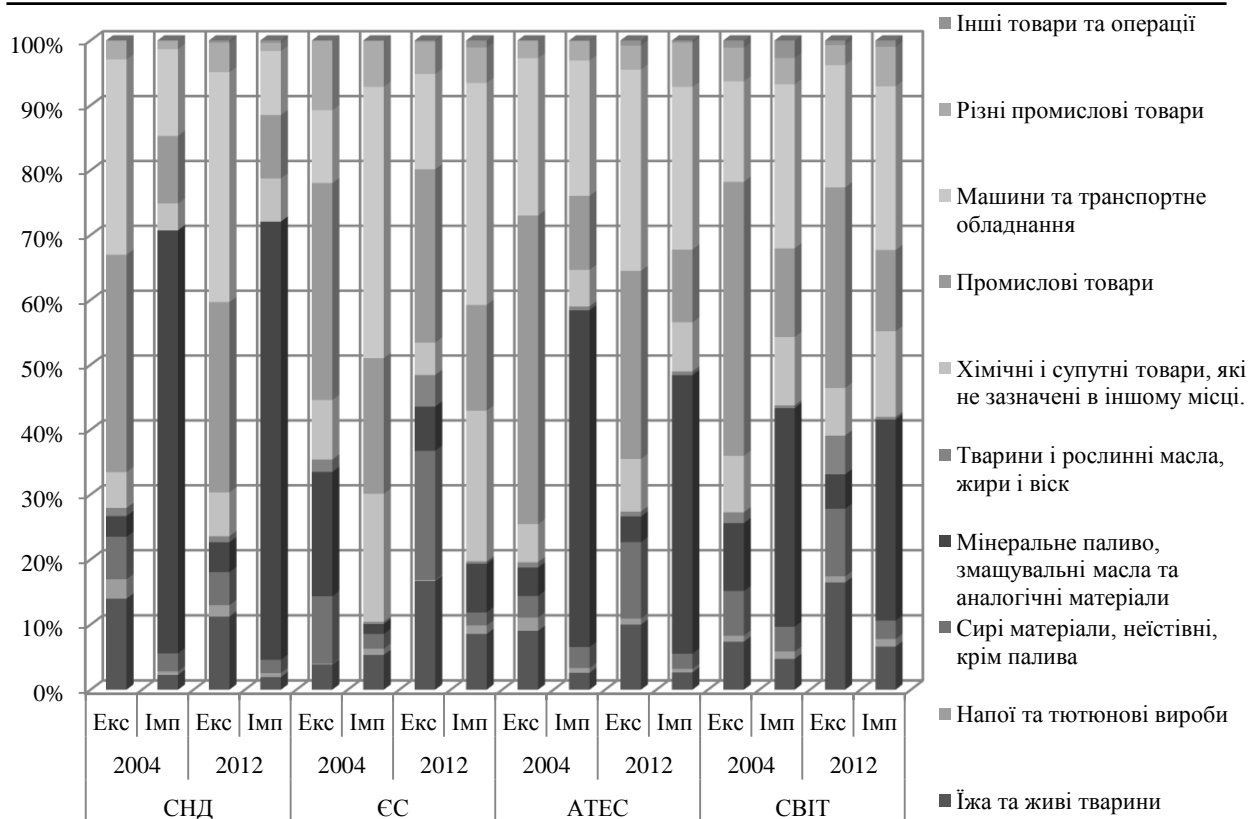

Рис.6. Структура зовнішньої торгівлі товарами в розрізі основних партнерів

Що стосується структура торгівлі товарами в розрізі основних регіонів співпраці, то динаміка цієї структури за період 2004-2012 рр. наведена на рис. 6. Якщо порівнювати структури торгівлі СНД, ЄС та АТЕС видно значні відмінності у частках товарів в торгівлі, також жодна структура по торговим партнерам не схожа на загальну структуру торгівлі товарами України зі світом.

Структура торгівлі СНД за період 2004-2012 рр. значних змін не зазнала. Більша частина експорт складають машини та транспортне обладнання, промислові товари, а також їжа та живі тварини. Імпорт головним чином представлений мінеральним паливом, змащувальними маслами та аналогічними матеріали, які займають 2/3 імпорту. Також важливе місце у імпорті посідають продукція хімічної промисловості та машини та обладнання.

Зовсім інша динаміка змін у структурі характерна для торгівлі України з країнами ЄС. Так, у 2004 р. найбільшу частку в експорті займали промислові товари, мінеральне паливо, змащувальні масла та аналогічні матеріали, які займали також значну частину експорту. Сирі матеріали, продукція хімічної промисловості, різні промислові товари та машини і обладнання складають приблизно 40% експорту України до ЄС. Проте співвідношення між товарними групами в експорті у 2012 році вже інше, так зменшились частки товарів, що переважали у 2004 р. та збільшились частки таких товарів як, їжа та живі тварини; сирі матеріали; тварини і рослинні жири та масла, віск. Більшу частину імпорту займають хімічні, промислові товари та машини та транспортне обладнання. Це лідерство залишилось і у 2012 році, проте вирости частки таких категорій товарів як, їжа та живі тварини і мінеральне паливо, змащувальні масла та аналогічні матеріали.

Структура торгівлі з країнами АТЕС схожа на структуру торгівлі з країнами СНД. Більша частина товарів експорту - це промислові товари, машини та транспортне обладнання, хоча у 2012 р. частка промислових товарів знизиться за рахунок зростання

частки продукції хімічної промисловості та живих тварин та їжі. Половина імпорту - це мінеральне паливо, змащувальні масла та аналогічні матеріали. Іншу велику частку займають хімічні промислові товари та машини й транспортне обладнання. Мінеральне паливо у 2012 р. займає меншу частку порівняно з 2004 р. в імпорті товарів з АТЕС, але хімічні товари та промислові збільшили свою питому вагу в імпорті.

Узагальнююча оцінка структурних зрушень на основі розрахунку відповідних коефіцієнтів представлена в табл. 4.

Таблиця 4

Оцінка структурних зрушень в торгівлі товарами України з головними партнерами та світом за період 2004-2012рр.

Коефіцієнт Гатева							
СНД		ЄС		АТЕС		СВІТ	
експорт	імпорт	експорт	імпорт	експорт	імпорт	експорт	імпорт
0,11	0,05	0,37	0,17	0,30	0,13	0,26	0,08
Лінійний коефіцієнт структурних зрушень							
СНД		ЄС		АТЕС		СВІТ	
експорт	імпорт	експорт	імпорт	експорт	імпорт	експорт	імпорт
0,02	0,14	0,21	0,05	0,12	0,16	0,06	0,14

Отже, як свідчать розраховані показники найбільш змін зазнала товарна структура експорту до країн ЄС, яка змінилася на 21 відсотковий пункт та товарна структура імпорту з країн АТЕС, що змінилася на 16 відсоткових пунктів. Як свідчать коефіцієнти Гатева істотними можна вважати зміни, що відбулися в товарних структурах експорту в цілому та з країн ЄС та АТЕС. В структурі ж імпорту суттєвих змін не відбулося. Отже, істотні зміни в торгівлі з країнами ЄС та АТЕС пов'язані з інтенсифікацією торгівлі в цих напрямках, що обумовлено у свою чергу євроінтеграційним вектором зовнішньоекономічної політики напрямом України, а також диверсифікацією торговельних напрямів та розширенням товарної номенклатури торгівлі.

Показником, що характеризує посилення торговельної взаємодії, є індекс внутрішньогалузевої торгівлі (індекс Брулхарта). Внутрішньогалузевий обмін не відображає наявності конкурентних переваг, його розвиток стимулюється за допомогою економії від масштабу та виробництва диференційованої продукції. Торгівля розвивається в умовах однакової чи подібної забезпеченості факторами виробництва та веде до зростання доходів на усі фактори виробництва. Вона здійснюється, як правило, між розвинутими країнами чи країнами приблизно однакового розміру. Розраховані індекси Брулхарта у товарній торгівлі України в розрізі регіонів, що аналізуються, представлені у табл. 5.

Таблиця 5

Динамічний індекс Брулхарта в торгівлі товарами України за 2004-2012 рр.

Категорії товарів за ЮНКТАД	СНД	ЄС	АТЕС	СВІТ
Їжа та живі тварини	0,32	0,83	0,74	0,64
Напої та тютюнові вироби	0,82	0,09	0,02	0,68
Сирі матеріали, неїстівні, крім палива	0,56	0,24	0,39	0,41
Мінеральне паливо, змащувальні масла та аналогічні матеріали	0,12	0	0,07	0,02
Тварини і рослинні масла, жири і віск	0,09	0,18	0,67	0,12
Хімічні і супутні товари, які не зазначені в іншому місці.	0,85	0	0,66	0,42
Промислові товари	0,56	0,56	0,67	0,94

Машини та транспортне обладнання	0,36	0,40	0,72	0,71
Різні промислові товари	0,41	0	0,36	0,19
Інші товари та операції	0,82	0,20	0,85	0,40

Наближення індексу до 1 вказує на інтенсивну внутрішньогалузеву торгівлю. Отже, з країнами СНД найбільш тісною є внутрішньогалузева торгівля такими товарами, як хімічні і супутні (0,85), напої та тютюнові вироби (0,82). Щодо торгівлі з ЄС, то переважає внутрішньогалузева торгівля продукцією сільського господарства та харчової промисловості (їжі та живих тварин - 0,83). Щодо країн АТЕС, то найбільш вираженою є внутрішньогалузева торгівля їжею та живими тваринами (0,74) та продукцією машинобудування (0,72).

Порівнюючи між собою торгівлю з головними партнерами в розрізі товарів однієї галузі видно, що найбільш тісна торгівля їжею та живими тваринами з ЄС (0,83), напоями та тютюновими виробами, хімічними і супутніми товарами з СНД (0,82 та 0,85 відповідно), сирими матеріалами також з СНД (0,56). Хоч внутрішньогалузева торгівля товарами виробництва мінерального палива, змащувального масла та аналогічні матеріали слабо розвинута, але найбільш взаємодія спостерігається з країнами СНД (0,12). З країнами АТЕС внутрішньогалузева торгівля найбільш виражена в порівнянні з іншими регіонами в обміні товарами таких груп, як тварини і рослинні масла, жири і віск (0,67), промислові товари (0,94) та машини та транспортне обладнання (0,72).

В умовах невизначеності прогнозів світового розвитку при формуванні засад економічної політики України необхідно враховувати ймовірні різкі зміни траєкторії ключових параметрів світової економіки. Нагромаджені диспропорції світової економіки можуть спричинити дисбаланс попиту та пропозиції, які істотно впливатимуть на кон'юнктуру товарних та фінансових ринків. Неоднозначні оцінки перспектив розв'язання боргової кризи Єврозони, можливі зміни орієнтирів економічної політики країн БРІК, невизначеність щодо збалансування структурних співвідношень економіки США при загальному охолодженні світової економіки та низькій схильності інвесторів до ризику можуть радикально змінити зовнішні умови розвитку економіки України.

Для ефективної інтеграції економіки України в систему зовнішньоекономічних зв'язків необхідно врахувати сучасні тенденції світогосподарського розвитку при прогнозуванні обсягів зовнішньої торгівлі. Це дає можливість передбачити основні напрямки і параметри розвитку торгівлі з регіональними об'єднаннями на тривалий період.

Для розрахунку прогнозних обсягів торгівлі України з основними регіональними об'єднаннями були використано різні типи прогнозних моделей, зокрема трендові, адаптивні та авторегресійні. На основі порівняння основних статистичних характеристик, що визначають статистичну значимість та точність моделей в аспекті прогнозування (помилка апроксимації, коефіцієнт детермінації, критерій Фішера, критерій Дарбіна-Уотсона), було обрано оптимальний тип прогнозної моделі для кожного статистичного показника (табл. 6).

Таблиця 6

Прогнозні моделі оцінки обсягів торгівлі України з регіональними об'єднаннями на 2014-2018 роки

Регіональне об'єднання	Показник	Оптимальна модель	Формалізація моделі	Статистичні характеристики	
				Помилка апроксимації	Критерій Фішера
СНД	Експорт	Трендова	$Y = -18,4x^2 + 3830,4x + 6297,8$	0,100	17,539
	Імпорт	ОЛІМП	$Y = -0,46y_{t-1} - 0,17Y_{t-2} - \varepsilon_t - 0,83\varepsilon_{t-1}$	0,115	7,843

			$0,40\varepsilon_{t-2}$		
ЄС	Експорт	ОЛІМП	$Y = -0,37y_{t-1} - 0,25y_{t-2} - \varepsilon_t - 0,61\varepsilon_{t-1} - 0,51\varepsilon_{t-2}$	0,116	4,199
	Імпорт	Трендова	$Y = 9756,8 + 8826,7 * \ln x$	0,140	17,725
АТЕС	Експорт	ОЛІМП	$Y = -0,66y_{t-1} - 0,04y_{t-2} - \varepsilon_t + 0,64\varepsilon_{t-1}$	0,113	17,086
	Імпорт	Трендова	$Y = 985,6 + 2190,5x - 73,4x^2$	0,191	7,798

Прогнозні обсяги експорту та імпорту товарів та послуг України з країнами СНД, ЄС та АТЕС, розраховані на основі обраних прогнозних моделей наведені в таблиці 7.

Таблиця 7

Прогнозні обсяги зовнішньої торгівлі України з регіональними об'єднаннями на 2015-2018 рр., млн. дол. США

Роки	Експорт в СНД			Імпорт з СНД		
	Прогноз	Нижній поріг	Верхній поріг	Прогноз	Нижній поріг	Верхній поріг
2015	34109,6	13920,2	54299,1	31396,7	23704,1	39089,2
2016	35217,6	14947,6	55487,7	31701,2	24008,6	39393,8
2017	36088,9	15738,6	56439,2	31961	24268,4	36653,6
2018	36723,4	16293,2	57153,7	32133,2	24440,7	39825,8
Роки	Експорт в ЄС			Імпорт з ЄС		
	Прогноз	Нижній поріг	Верхній поріг	Прогноз	Нижній поріг	Верхній поріг
2015	21393,8	16533,7	26253,9	31690,2	5708,6	57671,8
2016	21755,9	17195,8	26616,1	32396,7	6339,1	58454,4
2017	21684,7	16824,5	26544,9	33050,9	6917,3	59184,4
2018	21755,9	17195,8	26616,1	33659,8	7450,6	59869
Роки	Експорт в АТЕС			Імпорт з АТЕС		
	Прогноз	Нижній поріг	Верхній поріг	Прогноз	Нижній поріг	Верхній поріг
2015	6444,7	5187,4	7701,9	16701,7	409,5	33813,1
2016	6498,8	5241,6	7756,1	17057,2	104,2	34218,7
2017	6523,5	5266,3	7780,7	17265,9	54,5	34477,4
2018	6542,3	5285,1	7799,5	17327,8	66,6	34589,1

Таким чином, на основі вище наведеного, можна зробити висновок, якщо тенденції у торгівлі з головними партнерами, які склались за період 2004-2013 рр., збережуться і в майбутньому, то на період 201-2018 рр. можна очікувати загальне несуттєве збільшення обсягів торгівлі з головними партнерами. Верхній поріг прогнозів показую оптимістичний результат торгівлі в разі вдалої кон'юнктури світового ринку для України. Нижній поріг показує песимістичні результати торгівлі України з головними партнерами у разі несприятливих умов зовнішньої торгівлі.

Найбільшими темпами зростання у прогнозованому періоді 2015-2018 рр. характеризуватиметься зовнішньоторговельна діяльність з країнами СНД, так, експорт до цих країн щорічно зростатиме на 3,9% (2015 р), 3,2% (2016 р.), 2,5% (2017 р.) та 1,8% (2018 р.), імпорт з країн СНД – 1,7% (2015 р), 1% (2016 р.), 0,8% (2017 р.) та 0,5% (2018 р.). Отже, спостерігається уповільнене незначне зростання обсягів як експорту, так і імпорту, причому динаміка зростання експорту випереджає зростання імпорту.

Для країн ЄС, навпаки імпорт з країн ЄС зростатиме більш швидкими темпами, а саме 2,9% (2015 р), 2,5% (2016 р.), 2% (2017 р.) та 1,8% (2018 р.), порівняно з обсягами експорту до країн ЄС 2,1% (2015 р), 1,7% (2016 р.), 2,5% (2017 р.) та 1,8% (2018 р.), однак також очевидним є уповільненням і без того не високих темпів зростання.

Імпорт з країн АТЕС зростатиме більш прискореними темпами порівняно з експорту до країн АТЕС, а саме 2,8% та 1,1% у 2015 р., 2,1% та 0,8% у 2016 р., 1,2% та 0,4% у 2017 р., 0,4% та 0,3% у 2018 р. відповідно для імпорту та експорту.

Для збереження наявних обсягів зовнішньої торгівлі України та їх збільшення, необхідно розробити стратегію розвитку експортного потенціалу України, що сприятиме, серед іншого, забезпеченню стабільного зростання обсягів виробництва та ВВП країни, збільшення податкових та валютних надходжень, створення додаткових робочих місць, підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки, поглиблення її інтеграції до світового економічного простору та покращення поточного стану платіжного балансу держави.

Реалізація головних напрямів стратегії розвитку експортного потенціалу національної економіки, зокрема, сприятимуть: розширенню та закріпленню присутності вітчизняних експортерів на традиційних та нових зовнішніх ринках; створенню умов для сталого розвитку України на основі підвищення конкурентоспроможності національної економіки та ефективної участі у світовому поділі праці; поглибленню інтеграції України до світового господарства, економічну систему;

Стратегічною метою розвитку експорту є посилення позицій України на світових ринках високотехнологічної продукції, диверсифікація поставок та забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на зовнішніх ринках шляхом ефективного використання економічних, правових та політичних важелів впливу.

Таким чином, в умовах активізації процесів регіональної інтеграції розвиток міжрегіонального співробітництва України обумовлюватиметься напрямками зовнішньоекономічної політики держави, специфікою структурних змін в економіці та політиці. українські товари та послуги. Ключовими аспектами активізації співробітництва мають стати поглиблення співпраці в найбільш перспективних секторах світової економіки (нано- та біотехнології, передові технології агросектору, розвиток міжнародних транспортних коридорів); диверсифікація структури зовнішньої торгівлі в напрямі мінімізації критичної залежності від окремих держав, товарних ринків з метою укріплення економічної безпеки країни.

Список використаної літератури

1. Білорус О.Г. Глобальні трансформації та стратегії розвитку: монографія / Білорус О. Г. [та ін.]. – К.: ВПОЛ, 1998. – 415 с.
2. Булатова О.В. Регіональна складова глобальних інтеграційних процесів: [Монографія] / О.В.Булатова. – Донецьк: ДонНУ, 2012. – 386 с.
3. Геєць В. Конфігурація геополітичної карти світу та її проблемність / В. Геєць // Економіка України. – 2011. – №1. – С.4-15
4. Державний комітет статистики України: [офіційний сайт]. – www.ukrstat.gov.ua.
5. Лук'яненко Д.Г. Економічна інтеграція і глобальні проблеми сучасності / Д.Г. Лук'яненко. – К.: КНЕУ, 2005. – 204с.
6. Мікула Н. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво / Н.Мікула. – Львів: ІРД НАН України, 2004. – 395с.
7. Управління міжнародною конкурентоспроможністю в умовах глобалізації економічного розвитку: Монографія: У 2т. / Д.Лук'яненко, А.Поручник, Л.Антонюк та ін. – К.: КНЕУ, 2006. – Т.2. – 592с.
8. Чужиков В. Глобальна регіоналістика: історія та сучасна методологія: монографія / В. Чужиков. – К.: КНЕУ, 2008. – 272с.
9. Шишков Ю. Регионализация и глобализация мировой экономики: альтернатива или взаимодополнение? / Ю.Шишков // Мировая экономика и международные отношения. – 2008. - №8. – С.3-20.

10. UNCTADSTAT: [official resources]. – URL:
<http://unctad.org/en/Pages/Statistics.aspx>
Стаття надійшла до редакції 21.03.2015 р.

O. Zakharova

FEATURES OF UKRAINE'S INTERREGIONAL COOPERATION DEVELOPMENT IN TERMS OF GLOBAL REGIONALIZATION

The article investigates the practical aspects of the implementation of different Ukraine's interregional cooperation vectors. The complex analysis of the dynamics, structure and intensity of Ukraine's foreign trade cooperation with the CIS, EU and APEC countries is made.

Evaluation of the effectiveness and intensity of Ukraine's foreign trade relations with the major regional integration groupings is conducted by calculating such indices as foreign trade coverage ratio, trade openness index and trade intensity indices. Assessment of the level and intensity of Ukraine's intra-industry trade with the various regional groupings is based on calculation and analysis of Brulhart dynamic index.

The features of the Ukrainian export and import commodity structure in context of major trading partners are identified, and the level of Ukraine's export specialization and import dependence is determined. Based on structural changes indexes calculation it has been estimated the value and significance of changes that occurred in the commodity structure of Ukrainian foreign trade over the past decade.

The different modeling tools that include testing of the following types of predictive models as trends, adaptive and autoregressive have provided the predictive assessment of volumes of the Ukraine's export and import activities with major trading partners in the near future.

It is concluded that key aspects of Ukraine's cooperation development should be the intensification of cooperation in the most perspective sectors of the world economy (nano- and biotechnology, advanced technology in agricultural sector, the development of international transport corridors); diversification of foreign trade towards minimizing the critical dependence of the individual countries, commodity markets in order to strengthen national economy security.

Key words: integration, regionalization, interregional cooperation, regional grouping, foreign trade cooperation.

УДК 339.923

О.І. Заяць

ЕВОЛЮЦІЯ РЕГУЛЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ В МЕЖАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ІНСТИТУЦІЙНОЇ АРХІТЕКТУРИ

У статті проаналізовано вплив процесу глобалізації світової торгівлі на розвиток регіональної економічної взаємодії країн на основі використання теоретичних напрацювань та фактичного перебігу регулювання регіональної економічної інтеграції. Розглядається створення та розвиток єдиних для усіх країн світу інституційних механізмів координації та управління міжнародними торговельно-економічними відносинами. Розкриваються базові принципи, які значною мірою сприяють прогресивному розвитку світової економіки протягом останніх років існування системи ГАТТ/СОТ, а також процес глобальної економічної інтеграції та його вплив на природу міжнародного ринку. Піднімається питання про те, чи можуть регіональні торговельні угоди загрожувати багатосторонній торговельній системі. Обґрунтовано, що сьогодні у всіх регіонах світу превалює торговельна інтеграція.